

РОЗДІЛ V. ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.147.091.33:004

Оксана Волошина

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського

ORCID ID 0000-0002-9977-7682

DOI 10.24139/2312-5993/2022.05/180-192

ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ SMART- ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття представляє один з варіантів розв'язання проблеми впровадження інноваційних освітніх технологій, які сприяють розвитку відповідального ставлення здобувачів вищої педагогічної освіти до навчальної діяльності. Освітня ситуація, яка виникла на фоні пандемії коронавірусної інфекції та війни в Україні, поставила нові виклики щодо організації освітнього процесу. Більшість здобувачів освіти опинилися в ситуації неможливості навчатися в звичному режимі – з відвідуванням закладів освіти і живим спілкуванням з усіма учасниками освітнього процесу. Це призвело до зниження загального рівня мотивації до навчання, підвищення рівня тривожності, відсутності оперативного зворотного зв'язку між педагогом і здобувачем освіти. Найбільш оптимальним виходом цієї ситуації стало застосування технологій SMART-навчання, заснованого на п'яти елементах, «Self-directed», «Motivated», «Adapted», «Resource enriched», «Technology-embedded». Поряд із цим нова освітня парадигма потребує трансформацій, що стимулюватимуть розвиток суб'єктності майбутніх педагогів. Це актуалізує проблему формування відповідального ставлення здобувачів освіти до власної навчальної діяльності, що переростатиме в подальшому у професійну й соціальну відповідальність майбутнього фахівця. Відповідальне ставлення здобувачів вищої педагогічної освіти до навчальної діяльності ми визначаємо як внутрішню особистісну позицію, яка обумовлює вольове здійснення суб'єктом діяльності, заснованої на пізнавальному інтересі, усвідомленому необхідності розширення власного теоретичного, практичного, творчого та емоційного досвіду, що сприяє задоволенню особистісних і професійних потреб. Застосування технологій SMART-навчання дозволяє ефективно впливати на розвиток відповідального ставлення до навчання усіх здобувачів освіти, а саме: можливість працювати в онлайн-середовищах, адаптованих до асинхронного формату навчання; самостійна робота, поєднана з можливістю отримання зворотного зв'язку і консультацій викладача через різні форми зв'язку – електронну пошту, месенджери, смс-повідомлення, дозволяє організувати власний час, відведений на навчальну діяльність, більш системно й відповідально; у кожного здобувача освіти розвивається вольова саморегуляція власної поведінки і формується внутрішня настанова на виконання своїх обов'язків якісно і вчасно; гнучкість і максимальна адаптованість SMART-середовища під індивідуальні освітні потреби стимулює розвиток пізнавальних інтересів здобувачів вищої педагогічної освіти як провідних мотивів навчальної діяльності.

Ключові слова: навчальна діяльність, відповідальне ставлення до навчальної діяльності, SMART-навчання, SMART-середовище, пізнавальний інтерес, педагогічна освіта.

Постановка проблеми. Форс-мажорна освітня ситуація, яка виникла на фоні пандемії коронавірусної інфекції та війни в Україні поставила нові виклики щодо організації освітнього процесу. Більшість здобувачів освіти різного рівня опинилися в ситуації неможливості навчатися в звичному режимі – з відвідуванням закладів освіти і живим спілкуванням з усіма учасниками освітнього процесу. Це призвело до зниження загального рівня мотивації до навчання, підвищення рівня тривожності, відсутності оперативного зворотного зв'язку між педагогом і тими, хто навчається. Найбільш оптимальним виходом із ситуації, що скалася у системі освіти, стало застосування технологій дистанційного та онлайн-навчання. Але такий формат освітньої діяльності потребує докорінної трансформації змісту, форм, методів і технологій навчання, розширення середовища навчальної взаємодії між педагогами і здобувачами освіти за рахунок створення віртуальних класів і курсів. З іншого боку, реалізація застарілих підходів до оновлення навчального контенту не призводить до високих результатів. Необхідні освітні ресурси нового типу, систематизований комплекс навчального матеріалу, який створюється і оновлюється на основі технологічних інновацій, Інтернет-ресурсів.

Разом із тим, традиційна парадигма освітнього процесу, орієнтована на засвоєння здобувачами освіти, щонайперше, знаннєвого компоненту, потребує трансформацій на рівні не лише змісту навчання, а й розробки нових дидактичних методів, прийомів і форм організації навчальної діяльності, що стимулюватимуть розвиток суб'єктності, усвідомлення тими, хто навчається, необхідності накопичувати досвід теоретичний, практичний і творчий, бути активним учасником усіх навчальних взаємодій. Це, своєю чергою, актуалізує питання формування відповідального ставлення здобувачів освіти, особливо вищої, професійної, до власної навчальної діяльності, що переростатиме в подальшому у професійну й соціальну відповідальність майбутнього фахівця, яка конституєватиме цілісну «Я-концепцію» особистості загалом.

Аналіз актуальних досліджень. Специфіка сучасного осмислення феномену відповідальності полягає в тому, що вона розглядається вже не стільки як характеристика, котра має суттєве значення для виконання певного виду діяльності, а швидше як

необхідна характеристика людської життєдіяльності в цілому, як найважливіший життєвий принцип сучасної людини, без наявності якого неможливе самозбереження людства (Г. Йонас) (Йонас, 2001).

«Походження поняття «відповідальність» має давню історію і в процесі свого розвитку воно змінювалося, набувало нових відтінків. На ранніх етапах суспільного розвитку, відповідальність пов'язувалася з виконанням обов'язків, боргу, тобто була чимось зовнішнім по відношенню до людини. Далі, по мірі розвитку історії науки, відбувся перехід від розуміння відповідальності в якості тільки зовнішнього механізму контролю до трактування її як форми самоконтролю» (Демкова, 2014).

Відповідальність, як і вольові якості, не дається людині від народження, а проходить етап активного становлення в ситуаціях, що вимагають її прояву. «Незважаючи на суперечливі вказівки на вік, в якому відбувається найбільш активне становлення відповідальності як властивості особистості, теоретично можна відстежити певну логіку її становлення. Виділимо наступну систему утворень, яка відображає процес становлення відповідальності в ході онтогенезу: Хочу → Треба → Повинен → Необхідно» (Демкова, 2014).

Та особистість, яка спроможна брати на себе відповідальність за події, що відбуваються в її житті, виявляється краще адаптованою, ніж та, яка прагне покласти відповідальність на зовнішні обставини. «Відповідальність – це специфічна для зрілої особистості форма саморегуляції і самодетермінації, що виражається в усвідомленні себе як причини здійснюваних вчинків та їх наслідків і в усвідомленні та контролі своєї здатності виступати причиною змін (або протидії змінам) у навколишньому світі і у власному житті» (Демкова, 2014).

«Відповідальність особистості – це усвідомлена важливість співвіднесення власної поведінки із суспільними нормами та соціальними настановами, є характеристикою будь-яких людських відносин і стосується різних аспектів життєвої діяльності, визначаючи її спрямованість. Вона має широкий діапазон формовиявів – у свідомості, характері, почуттях, розумінні та вольових актах, у різних формах просоціальної поведінки і свободі вибору», - зауважує В. Свечаревська (Свечаревська, 2012).

Поняття «відповідальне ставлення» вужче за поняття «відповідальності». Відповідальне ставлення – це позиція особистості, яка обумовлює регуляцію реакцій і вольове здійснення діяльності

стосовно зовнішніх факторів, – до такого висновку ми доходимо, проаналізувавши сучасні наукові інтерпретації поняття в аспекті відповідального ставлення до певних контекстів здійснення діяльності особистості: ставлення до життя (Степаненко, 2006)), до здоров'я, до природи (Малинівська, 2008), до навчання (Гузь, В. В., & Гузь, Н. В., 2013), до батьківства (Смалько, 2016).

Українська науковиця О.Ковшар стверджує, що «відповідальне ставлення може бути усвідомленим (коли проходить через розум і серце дитини і стає її життєвою необхідністю, нормою поведінки, життєвим кредо), тобто в його основі лежить внутрішня спрямованість на виконання певних обов'язків, і показовим або стимульованим зовнішніми факторами (наказами чи вимогами батьків, учителів тощо). У зв'язку з цим зовнішня сторона процесу відповідального ставлення до навчання полягає в забезпеченні засвоєння й передачі знань, формуванні умінь та навичок учнів на основі глибокого усвідомлення ними особистісної значущості навчання. Внутрішня сторона цього процесу полягає в активному опануванні наявних зовнішніх впливів» (Ковшар, 2016).

«Навчальна діяльність являє собою процес, у результаті якого людина цілеспрямовано здобуває нові або змінює наявні в неї знання, уміння, навички, удосконалює та розвиває свої здібності» (Розенова, 2018).

Метою нашої статті є визначення методичних шляхів розвитку відповідального ставлення до навчальної діяльності здобувачів вищої освіти засобами SMART-технологій.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз наукових джерел, прогресивного педагогічного досвіду і успішних освітніх практик, методи системного аналізу об'єкта і предмета дослідження, узагальнення, систематизація.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з положень психологічних теорій ставлення і діяльнісного підходу, ми утверджуємося в думці, що відсутність відповідального ставлення до власної навчальної діяльності здобувачів освіти знижує навчальну мотивацію і провокує байдужість до результатів навчання. У підсумку це призведе до неналежного рівня професійної підготовки майбутнього фахівця, що може спричинити негативні наслідки його майбутньої діяльності для суспільства загалом.

Ми впевнені, що розвиток відповідального ставлення до власної навчальної діяльності можливий за таких умов, коли здобувач освіти стає активним учасником відкриття нового знання, отримує можливість бачити його практичну користь, трансформувати це знання залежно від власних інтересів і потреб, а також від потреб суспільства. У такий спосіб активний суб'єкт навчальної діяльності не просто здобуватиме певну суму теоретичного і практичного досвіду, а й формувати власне емоційне ставлення до набутих знань, умінь і навиків, ставатиме компетентним у професійній та соціальній сфері. До того ж, «справжній учитель, на переконання В. Сухомлинського, крім професійних знань і умінь, повинен володіти величезним духовним, моральним, етичним потенціалом, такими людськими якостями, як доброта, милосердя, співчуття до ближнього. Учитель повинен бути взірцем у галузі практичної реалізації таких моральних категорій, як відповідальність, совість, честь» (Давидюк & Сапогов, 2019).

Для обґрунтування системи педагогічних умов, що позитивно впливатимуть на розвиток відповідального ставлення здобувачів освіти до власної освітньої діяльності звернемося до аналізу ключових понять нашого дослідження: «відповідальне ставлення», «навчальна діяльність», «SMART-навчання».

Відповідальне ставлення здобувачів вищої освіти до навчальної діяльності ми визначаємо як внутрішню особистісну позицію, яка обумовлює волю до здійснення суб'єктом діяльності, заснованої на пізнавальному інтересі, усвідомленому необхідності розширення власного теоретичного, практичного, творчого та емоційного досвіду, що сприяє задоволенню особистісних і професійних потреб.

Виходячи з цього твердження, можемо визначити ті умови, які виступають зовнішніми щодо формування відповідального ставлення здобувачів освіти до навчальної діяльності і регламентують процедури реалізації освітнього процесу на рівні дидактичних і виховних засобів, методів, прийомів і форм навчання. По-перше, це забезпечення мотивації до навчання через освітній зміст і форми навчальної взаємодії. Це спонукає до розробки гнучкої і насиченої практико-орієнтованим змістом структури освітнього процесу. По-друге, це різноманітність форм реалізації навчальної діяльності в академічному процесі закладу вищої освіти, що стимулюватиме як розвиток пізнавальних інтересів здобувачів освіти, підтримку їхніх прагнень до відкриття нових знань і набуття нового досвіду, так і формування

широкого спектру соціально важливих компетентностей – здатності до співпраці, до ефективної комунікації, уміння адаптуватись до зовнішніх обставин, визначати особисті цілі та виконувати різні ролі й функції в колективі та соціумі.

В умовах сучасного цивілізаційного розвитку ефективним способом організації навчальної діяльності, яка стимулювала б розвиток відповідального ставлення здобувачів освіти, є використання технологій SMART-навчання.

Як нова освітня модель, «SMART-навчання», або «Розумне навчання», ґрунтується на розумних пристроях і розумних технологіях (Middleton, 2015). Навчання з використанням технологій (TEL – Transforming and Educating for Life) забезпечує гнучкість у процесі отримання нової інформації. Ці технології представлені засобами масової інформації або інструментами для доступу до навчального контенту (Gwak, 2010), запитів, комунікацій та співробітництва, побудови (Kim & Cho, 2013), вираження Zhu & Shen, 2013) та оцінки діяльності (Scott & Benlamri, 2010).

На сьогодні немає чіткого й єдиного визначення «розумного навчання». Багатопрофільні дослідники та спеціалісти в галузі освіти постійно обговорюють концепцію SMART-навчання. Проте, деякі важливі компоненти знайшли відображення в науковій літературі.

Д. Гвак так охарактеризував концепцію SMART-навчання: по-перше, воно орієнтоване на учнів та освітній контент більше, ніж на пристрої; по-друге, це ефективне, інтелектуальне, індивідуальне навчання, засноване на передових ІТ-технологіях. Технологія відіграє важливу роль у підтримці «розумного навчання», проте основну увагу слід приділяти не тільки використанню інтелектуальних пристроїв (Gwak, 2010).

Т. Кім, Дж. У. Чу, Б. Г. Лі вважають, що інтелектуальне навчання, яке поєднує переваги соціального навчання та навчання в будь-яких умовах, є освітньою парадигмою, орієнтованою на здобувача освіти та освіту, а не тільки на використання пристроїв (Kim & Cho, 2013).

Дж. Лі запропонував, щоб функції інтелектуального навчання включали формальне та неформальне навчання, соціальне та спільне навчання, персоналізоване та ситуативне навчання, а також орієнтацію на додатки та контент (Lee, Zo & Lee, 2014, p. 1084).

SMART-навчання засноване на п'яти елементах, які пов'язані з аббревіатурою SMART:

- 1) “Self-directed” – самокерований,

- 2) "Motivated" – мотивований,
- 3) "Adapted" – адаптований,
- 4) "Resource enriched" – збагачений ресурсами
- 5) "Technology-embedded" - вбудований у технології.

С. Джанг (Jang, 2014) характеризує ці складові так:

1) «самокерований» характеризує зміну ролей здобувачів освіти як отримувачів знань та перетворення викладачів з розповсюджувачів знань на помічників у навчанні (наставників). Для цього також впроваджують онлайн-оцінки, оцінки успішності та систему самостійного навчання;

2) «мотивований» підкреслює, що SMART-навчання спонукає учнів виявляти інтерес до навчання. SMART-навчання приділяє особливу увагу методам викладання та навчання, які сприяють творчому розв'язанню проблем та індивідуальній оцінці, орієнтованій на процес. Навчальний досвід здобувачів освіти трансформується від теоретичного навчального досвіду до практичного;

3) «адаптований» означає продовження освіти через індивідуалізовану освітню траєкторію та індивідуальну систему викладання та навчання. SMART-навчання підвищує гнучкість до майбутньої спрямованості в кар'єрі. Це також допомагає освітнім закладам трансформуватися з осередку передачі знань на місце, яке підтримує індивідуальне навчання відповідно до рівня та здібностей здобувачів освіти;

4) «збагачений ресурсами» означає можливість користуватися різнобічним контентом для викладання та навчання. SMART-навчання надає безкоштовний доступ до широкого контенту, розробленого державними та приватними закладами, окремими фахівцями у сфері освіти, через хмарну навчальну платформу, розширює спільне використання внутрішніх та зарубіжних навчальних ресурсів та сприяє спільному навчанню за допомогою різноманітних платформ, де транслюється навчальний контент;

5) «вбудований у технології» свідчить про використання новітніх інформаційних та комунікаційних технологій. SMART-навчання дозволяє здобувачам освіти навчатися в будь-який час і в будь-якому місці за допомогою інформаційних технологій. Створюється освітнє середовище, яке заохочує навчання, орієнтоване на здобувачів освіти, навчання відбувається за допомогою різноманітних методів, адаптованих до обраних галузей інтересів.

Розумна освіта вважається найбільш прогресивним етапом зміни освіти за допомогою новітніх ІКТ. Як постійно підкреслюють дослідники, розумна освіта, безсумнівно, є важливою перспективою модернізації освітніх систем, спрямованої на приведення освіти у відповідність до вимог сучасного стрімкого життя і на створення такої системи, яка могла б відповідати технологічній революції. Багато досліджень підтверджують ефективність і привабливість SMART-навчання (Glasswell, Davis & Singh, 2010), (Middleton, 2015).

Сьогодні проект SMART-навчання не отримав точних методичних освітніх рішень, які б детально описували, як працювати зі здобувачами освіти в SMART-середовищі освітнього закладу з використанням SMART-технологій. Викладачі повинні самостійно адаптуватися до сучасних освітніх інновацій, вчитися трансформувати свої традиційні методи навчання в навчання з використанням інформаційних технологій.

Створення моделі SMART-освіти передбачає необхідність впровадження в освітній простір сучасних високотехнологічних, інтелектуальних, комфортних систем для здобувачів освіти та викладачів. Така модель відповідає вимогам інноваційності, гнучкості щодо змін, що відбуваються в суспільстві, адаптивності до зростаючих запитів здобувачів освіти.

Ми поділяємо думку З. Т. Чжу та Б. Хе, які констатують, що «...сутність розумного навчання полягає у створенні інтелектуального середовища з використанням розумних технологій; це сприяє модернізації педагогічної діяльності з метою надання персоналізованих послуг навчання та розширення можливостей учнів та педагогів... таким чином можливо розвивати таланти, які мають значну цінність, сприяють орієнтації в сучасному світі, підвищують якість мислення і розвивають поведінкові здібності» (Zhu & Shen, 2013, p. 6).

Учені у структурі SMART-освіти відображають три основні елементи SMART-навчання: SMART-середовище, SMART-педагогіку та SMART-учнів. SMART-навчання відображає ідеологію прагнення до кращої освіти і тому логічно трансформується в SMART-освіту, що задовольняє потреби в розумній педагогіці як методологічній проблемі та розумному освітньому середовищі як технологічній проблемі. На SMART-середовище може впливати SMART-педагогіка. SMART-педагогіка і SMART-середовище сприяють розвитку SMART- здобувачів освіти.

Основними характеристиками smart-систем є негайне реагування на зовнішні зміни, відкритість; розширення завдяки інтеграції нових функціональних можливостей; простота доступу до навчального матеріалу; мобільність; забезпечення сумісності між програмним забезпеченням для різних операційних систем; відсутність залежності від часу та місця; безперервне оновлення контенту, можливість самооцінки та оцінювання знань учнів (Волошина, 2016).

З упевненістю можемо говорити сьогодні про нагальну необхідність створення нової дидактики, яка поєднає традиційні форми навчання з навчанням із використанням електронних інформаційних технологій. Безсумнівно, використання SMART- освіти на всіх рівнях, особливо у професійній підготовці, відкриває нові можливості у безперервному навчанні, підвищенні кваліфікації і перепідготовки спеціалістів, створює умови для більш доступного навчання. З-поміж іншого, такий формат надання освітніх послуг безпосередньо впливає на розвиток відповідального ставлення здобувачів вищої педагогічної освіти до власної навчальної діяльності і формує механізми вольової саморегуляції особистості, яка не перекладає свої обов'язки на інших. Для майбутнього вчителя це стає додатковим стимулом і механізмом безперервного професійного саморозвитку, що в майбутньому дозволить педагогу демонструвати для своїх учнів кращі зразки відповідальної поведінки – професійної та соціальної.

Використання SMART-технологій у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського визначає переваги для всіх учасників освітнього процесу:

- здобувачі отримують можливість займатися в зручний час та у зручному місці, можуть визначати для себе зручний темп навчання;
- викладачі отримують можливість зв'язатися зі здобувачами освіти, які перебувають у різних куточках планети;
- ЗВО отримує можливість за допомогою Інтернет-мережі взаємодіяти з іншими освітніми організаціями.

Ми переконані, що саме застосування технологій SMART-навчання дозволяє ефективно впливати на розвиток відповідального ставлення до навчання усіх здобувачів освіти, зокрема вищої. По-перше, можливість працювати в онлайн-середовищах, адаптованих до асинхронного формату навчання (здобуваю знання і виконую завдання в зручний час й у безпечному місці), дозволяє максимально знизити рівень тривожності тих, хто навчається, і опанувати новий досвід в індивідуальному темпі;

по-друге, самостійна робота, поєднана з можливістю отримання зворотного зв'язку і консультацій викладача через різні форми зв'язку – електронну пошту, месенджери, смс-повідомлення, дозволяє організувати власний час, відведений на навчальну діяльність, більш системно й відповідально (дедлайни для виконання завдань все-таки існують); по-третє, в кожного здобувача освіти, включеного в навчальну діяльність, розвивається волюва саморегуляція власної поведінки і формується внутрішня настанова на виконання своїх обов'язків якісно і вчасно; по-четверте, гнучкість і максимальна адаптованість SMART-середовищ під індивідуальні освітні потреби та особистісні інтереси тих, хто навчається, функціонування інтерактивного простору з використанням відкритих ресурсів всього світового співтовариства стимулює розвиток пізнавальних інтересів здобувачів вищої освіти як провідних мотивів навчальної діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Зміна поколінь створює нові потреби та можливості для розвитку системи освіти та освітніх технологій, які будуть використовувати переваги глобального інформаційного суспільства для надання освітніх послуг принципово нової якості. Застосування технологій SMART-освіти сприяє становленню суб'єктності майбутніх фахівців у освітньому процесі, розвиває в них відповідальне ставлення до власної навчальної діяльності. Перспективи подальших наукових досліджень проблеми розвитку відповідального ставлення до навчальної діяльності вбачаємо в побудові гнучких адаптивних моделей навчальної взаємодії між всіма суб'єктами освітнього процесу в інтерактивних середовищах, що створюються за допомогою цифрових технологій.

ЛІТЕРАТУРА

- Волошина, О. (2006). Компетентнісний підхід до освіти в міжнародних документах і в теоретичних пошуках педагогів у Великій Британії. *Післядипломна освіта в Україні*, 1, 82-85 (1. Voloshina, O. (2006). Competence approach to education in international documents and in the theoretical research of teachers in Great Britain. *Postgraduate education in Ukraine*, 1, 82-85).
- Волошина, О.В. (2014). Роль моральних відносин між учителем і учнями в навчально-виховному процесі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 41, 66-70 (Voloshina, O.V. (2014). The role of moral relations between the teacher and students in the educational process. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy. Series: Pedagogy and psychology*, 41, 66-70).
- Волошина, О.В. (2016). Використання активних методів навчання при викладанні дисциплін педагогічного циклу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія:*

- Педагогіка і психологія*, 48, 13-16 (Voloshina, O.V. (2016). Use of active learning methods when teaching disciplines of the pedagogical cycle. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*, 48, 13-16).
- Гузь, В. В., & Гузь, Н. В. (2013). Відповідальне ставлення майбутніх фахівців до професійного навчання як чинник гармонізації освітнього простору. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія*, (40 (1)), 84-89 (Guz, V. V., & Guz, N. V. (2013). The responsible attitude of future specialists to professional training as a factor in harmonizing the educational space. *Problems of modern pedagogical education. Pedagogy and psychology*, 40 (1), 84-89).
- Давидюк, М. О., & Сапогов, В. А. (2019). Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського у вимірі потреб сучасної освіти і професійної підготовки вчителя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*, 57, 179-183 (Davidyuk, M. O., & Sapogov, V. A. (2019). Pedagogical legacy of Vasyl Sukhomlynskyi in terms of the needs of modern education and professional teacher training. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*, 57, 179-183).
- Демкова, Д. Т. (2014). Феномен відповідальності як об'єкт психологічного аналізу. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія Психологія*, (1121) (Demkova, D. T. (2014). The phenomenon of responsibility as an object of psychological analysis. *Bulletin of Kharkiv National University named after VN Karazin. Series Psychology*, 1121).
- Йонас, Г. (2001). *Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації*. К. (Jonas, G. (2001). *The principle of responsibility. In Search of Ethics for a Technological Civilization*. К.400 р).
- Ковшар, О. В., & Ковшар, Е. В. (2016). *Теоретико-методичні засади організації передшкільної освіти дітей п'яти років* (Doctoral dissertation, Криворізький державний педагогічний університет) (. Kovshar, O. V., & Kovshar, E. V. (2016). *Theoretical and methodological principles of the organization of preschool education of five-year-old children* (Doctoral dissertation, Kryvyi Rih State Pedagogical University).
- Розенова, М. Психологія навчальної діяльності. (Rozenova, M. *Psychology of educational activity*). Retrieved from: <https://osvita.ua/school/method/psychology/1675/ю>
- Малинівська, Л. І. (2008). Формування відповідального ставлення до природи як проблема в науковій літературі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, (37), 174-177 (Malinivska, L. I. (2008). Formation of a responsible attitude to nature as a problem in scientific literature. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, (37), 174-177)
- Свечаревська, В. (2012). Відповідальність як предмет психологічного пізнання. *Психологія і суспільство*, (1 (47)), 93-99. С. 76 (Svecharevska, V. (2012). Responsibility as a subject of psychological knowledge. *Psychology and society*, 1 (47), 93-99. p. 76).
- Смалько, О. В. (2016). *Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної виховної роботи* (дис. ... канд. пед. наук: спеціальність 13.00. 07. Теорія і методика

- виховання). Умань (Smalko, O. V. (2016). *The formation of a responsible attitude to parenthood among students of a classical university in the process of extracurricular educational work* (thesis of candidate. ped. Sciences: specialty 13.00.07. Theory and methods of education). Uman).
- Степаненко, І. (2006). Відповідальне ставлення особистості до життя: структурно-функціональний вимір (Стаття І). *Філософія освіти*, 1 (3), 122-132 (Stepanenko, I. (2006). Responsible attitude of the individual to life: structural and functional dimension (Article I). *Philosophy of education*, 1 (3), 122-132).
- Jang, S. (2014). Study on Service Models of Digital Textbooks in Cloud Computing Environment for SMART Education. *International Journal of U- & E-Service, Science & Technology*, 7 (1), 73-82.
- Kim, B. H., Oh, S. Y. (2014). A Study on the SMART Education System Based on Cloud and N-screen. *Journal of the Korea Academia-Industrial Cooperation Society*, 15 (1), 137-143.
- Kim, T., Cho, J. Y., Lee, B. G. (2013). Evolution to smart learning in public education: A case study of Korean public education. *Open and Social Technologies for Networked Learning*. Berlin - Heidelberg: Springer, 170-178.
- Lee, J., Zo, H., Lee, H. (2014). Smart learning adoption in employees and HRD managers. *British Journal of Educational Technology*, 45 (6), 1082-1096.
- Middleton, A. (2015). *Smart learning: Teaching and learning with smartphones and tablets in post compulsory education*. URL: https://www.academia.edu/12512765/Smart_learning_teaching_and_learning_with_smartphones_and_tablets_in_post_compulsory_education.
- Murai, K., Hayashi, Y., Stone, L. C., Inokuchi, S. (2006). Basic Evaluation of Performance of Bridge Resource Teams In-volved in On-Board Smart Education: Lookout Pattern. *Review of the Faculty of Maritime Sciences, Kobe University*, 3, 77-83.
- Scott, K., Benlamri, R. (2010). Context-aware services for smart learning spaces. *IEEE Transactions on Learning Technologies*. Vol. 3. Iss. 3. P. 214-227.
- Zhu, Z. T., Sun, Y., & Riezebos, P., (2016). Introducing the smart education framework: Core elements for successful learning in a digital world. *International Journal of Smart Technology and Learning*, 1(1), 53-66.
- Zhu, Z. T., Shen, D. M. (2013). Learning analytics: The science power of smart education. *E-education Research*, 5, 5-12.
- Glasswell K., Davis K., Singh P., (2010). McNaughton S. Literacy lessons for Logan learners: A smart education partner-ships project. *Curriculum Leadership*, 1 (31), 8, 1-4.
- Gwak, D. (2010). The meaning and predict of Smart Learning. Smart Learning Korea Proceeding. *Korean e-Learning In-dustry Association*, 112 p.
- Hwang, G. J. (2014). Definition, framework and research issues of smart learning environments - a context-aware ubiquitous learning perspective. *Smart Learning Environments*, 1 (1), P. 1-14.

SUMMARY

Voloshyna, Oksana. Formation of a responsible attitude towards the educational activities of higher pedagogical education students' under the conditions of smart technologies' implementation.

The article presents one of the possible options for solving the problem of introducing innovative educational technologies that contribute to the development of higher pedagogical education students' responsible attitude to educational activities.

The educational situation that arose against the background of the coronavirus pandemic and the war in Ukraine put new challenges to the educational process organization. The majority of education seekers found themselves in a situation where it was impossible to study in the usual mode – offline visiting educational institutions and with the possibility of live communication with all the participants of the educational process. This led to a decrease in the general level of motivation to studying and to an increase in the level of anxiety, a lack of prompt feedback between the teacher and the students. The most optimal way out of this situation was the application of SMART learning technologies, based on five elements, «Self-directed», «Motivated», «Adapted», «Resource enriched», «Technology-embedded».

Along with this, the new educational paradigm needs transformations that will stimulate the development of future teachers' subjectivity. This actualizes the problem of forming a responsible attitude of education seekers towards their own educational activities, which will later develop into the future specialist's professional and social responsibility.

We define the responsible attitude of students of higher pedagogical education as an internal personal position that determines the subject's voluntary implementation of activities based on cognitive interest, the perceived need to expand one's own theoretical, practical, creative and emotional experience, which contributes to the satisfaction of personal and professional needs.

The use of SMART learning technologies allows to influence the development of a responsible attitude to all students' learning effectively, namely: the ability to work in online environment adapted to an asynchronous learning format; independent work, combined with the possibility of receiving feedback and consultations from the teacher through various forms of communication – e-mail, messengers, SMS messages, that allows to organize the students' time allocated to educational activities more systematically and responsibly; each student of higher pedagogical education develops volitional self-regulation of her/his own behavior and an internal instruction is formed to fulfill her/his duties in a high-quality and timely manner; the flexibility and maximum adaptability of the SMART-environment to individual educational needs stimulates the development of cognitive interests of students of higher pedagogical education as the leading motives to educational activity.

Key words: *educational activity, responsible attitude to educational activities, SMART-education, SMART-environment, cognitive interest, pedagogical education*